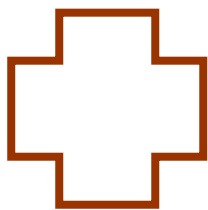

**Křesťanství
jako
náboženství
Vtělení**

Učební list 1

Z pramenů

Jak František slavil vánoce

A. Úvod

František a Klára z Assisi vyvolali hnutí

B. Přehled

Náboženství Vtělení

C. Informace

Nemíníme se spokojovat jenom s tradičními odpověďmi

1. Necháme se vyprovokovat

2. „Světskost“ františkánského povolání

- 2.1. Co rozumíme výrazem „světský“
- 2.2. Svět jako klášter
- 2.3. Odcizení františkánskému povolání
- 2.4. Vánoční zbožnost sv. Františka a sv. Kláry
- 2.5. Perspektivy Třetího řádu
- 2.6. Misijní úloha

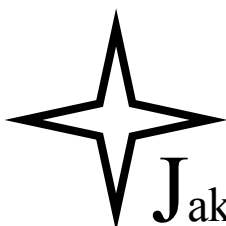
3. Evangelizace

Františkánské hnutí jako předvoj

D. Cvičení

E. Návody k aplikaci

F. Literatura

Jak František slavil vánoce

Bylo to v prosinci roku 1223. František byl opět v jedné poustevně u Greccia, malého městečka v rietském údolí. Náhle mu napadlo: „Co kdybych mohl na vlastní oči vidět, jak maličký a chudý chce Bůh být. Co kdybych mohl vlastními rukama ohmatat nouzi, do které se Bůh tehdy v Betlémě narodil? Co kdybych o vánocích pocítil v nose pach volka a osla a mohl se celým svým tělem naklánět nad tou velkou chudobou, kterou Ježíš na sebe tehdy v jeslích vzal?“

František nebyl snilek, musel jednat. Proto pozval do jeskyně na určitou dobu jeden manželský pár a prosil je, aby zajistili, aby lidé přihnali v den Narození Ježíše Krista do jeskyně jednoho vola a jednoho osla, a aby tam připravili jesle se senem. Hlavně však mělo přijít co nejvíce lidí, velkých i malých.

A potom František viděl, jak se Bůh každodenně dělá malým. Hmatem cítil Boží nouzi, cítil jeho přítomnost mezi zvířaty a skláněl se nad chudým Bohem. A spolu se shromážděnými lidmi zpíval píseň o lidské podobě Boha.

(Podle 1 Cel 84)

František a Klára z Assisi vyvolali hnutí

Toto hnutí hraje svou úlohu v církvi i ve světě dodnes. Jaká je však úloha františkánského hnutí? Kde je její místo v církvi? Jaký význam má pro svět a naopak? Jakou váhu má svět pro františkánskou rodinu? (viz Učební list 2). V této otázce musí mít františkánské hnutí jasno. Nechceme přitom zapomínat, že tento kurs je výsledkem spolupráce sester a bratří z Asie, Afriky, z obojí Ameriky a z Evropy.

Nikde nestojíme na osamělé hřídce. Nejsme sami ve své snaze, aby nám církev a svět nově porozuměli.

Všude nás inspiruje stejný obsah. Tak můžeme sloužit církvi a světu jako velká, široce rozvětvená františkánská rodina. Jako františkánská rodina představujeme velkou sílu. Přestaňme si již představovat, že jsme malí. Nedělejme se malými. Sám Ježíš k nám volá: „Jste světlo světa!“ – „Jste sůl země!“ – „Jste město, ležící na hoře!“ (srov. Mt 5,13-16). Máme tedy, co říci. Máme životní výhledy, které chceme sdělovat a o kterých víme, že je mnozí hledají.

František a Klára žili před námi víru v Krista určitým způsobem. Tato víra chce člověka učinit lidštějším a svět lépe obyvatelným.

Tak jako František a Klára vydáváme svědectví Boha, který mezi námi zasahuje. Poukazujeme na tajemství, které je zde přítomné: na Boha, který nás chce osvobodit ode všech podob otroctví a nesvobody. Tím jsme zástupci náboženství Vtělení.

V tomto prvním učebním listu představujeme toto náboženství Vtělení

Toto náboženství jako františkánská rodina žijeme a o něm chceme svědčit bez ohledu na to, do které větve nebo společenství patříme.

Nechceme používat stále znovu stejné pojmy a dávat dál navyklé odpovědi, a proto se chceme nejdříve nechat vyprovokovat mysliteli, kteří nepatří k naší františkánské rodině. Ti často hledí na počátky méně opotřebovaným a zkrasleným pohledem, než jakého jsme

schopni my sami. Tímto novým způsobem pohledu chceme objasnit „světstost“ františkánského povolání.

Nejdříve musíme objasnit pojem „světský“. Zjistíme, že František se nechtěl usazovat na určitých místech, nýbrž že za „klášter“ považoval celý širý svět. Musíme potom zjistit, že tento počátek brzy opouštějí všechny tři františkánské řády (viz Uč. 1. 2). Tento počátek se jeví na vánoční zbožnosti sv. Františka a sv. Kláry. Nejen První a Druhý řád, ale i Třetí řád žijí z této perspektivy.

To nám může pomoci dát novou náplň pojmem „misie“ a „evangelizace“.

Informace

C

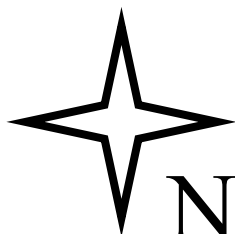

Nechceme se spokojit jenom
tradičními odpověďmi

Různé větve a společenství františkánské rodiny Františka a Kláru v daných okolnostech zcela nepochopili. Odchýlili jsme se od cest, která nám oni vyznačili.

Chceme se proto pokusit hledět na ně novými očima a hovořit o svém poslání neopotrebovanou řečí.

=====

Necháme se vyprovokovat

1.

Dovolme lidem zvenku, aby nám řekli, kdo byli František a Klára a co znamenají pro svět. Francouzský myslitel **Ernest Renan** (1823-1892) byl přesvědčen, že v dějinách jsou tři velké a rozhodující okamžiky: Vznik křesťanství, francouzská revoluce a františkánské hnutí ve 13. století.

Protestantský badatel Paul Sabatier, jemuž jsme jako františkánská rodina za mnohé vděční, píše, co mu řekl Renan:

„Když jsem začal pracovat, snil jsem o tom, že věnuji svůj život třem obdobím – požehnané sny mládí! – o původu křesťanství, spojenému s dějinami Izraele, o francouzské revoluci a o podivuhodné duchovní obnově, kterou uskutečnil František z Assisi. Dokončit jsem mohl jenom první třetinu svého programu, ale Vy, pane Leblonde,“ řekl jednomu mladému muži, který se zdál mít pevné zdraví, avšak krátce na to zemřel na přepracování, „se musíte stát tvůrcem náboženských dějin Revoluce. Vy,“ řekl druhému (P. Sabatierovi) a položil mu

ruku na rameno, jako by mu chtěl zabránit odejít, „budete serafickým (1) historikem. Závídím Vám: František se na své dějepisce vždy usmíval. To, co dal do pohybu a co způsobil ve staletích, která přišla po něm, nebylo dosud nikdy plně pochopeno. Zachránil církev v 13. století a jeho duch zůstal od té doby překvapivě živý. Potřebujeme ho. Budeme-li opravdu chtít, vrátí se nám.“

Paul Sabatier se opravdu stal jedním z rozhodujících badatelů františkánských dějin. Od té doby je František jakýmsi ostnem v těle nejen františkánské rodiny, ale celé společnosti. Stále o něm vycházejí knihy a ne nadarmo. Musíme se však ptát: víme dnes opravdu o mnoho víc? Opravdu jsme Františka a Kláru pochopili? Nemusíme se dát znovu okouzlit jejich úsměvem?

Jmenujme druhý příklad. Co asi mohl tušit o Františkovi, svém křesťanském patronu, revolucionářský duch Francie **Voltaire**? Do dnešní doby ho celý svět považuje za nevěrce, protože se ve své době distancoval od tehdejší podoby tradičního křesťanství. Přesto každý rok 4. října slavil své jmeniny, cítil pouto ke kapucínskému klášteru v Gexu a kapucíni ho považovali za jednoho ze svých. Je to snad známka toho, že Voltaire cítil sympatie k jiné podobě živého křesťanství, jakou viděl uskutečněnou ve Františkovi a Kláře?

Jaká to asi mohla být podoba je zřejmé z jedné z nejnovějších knih o Františkovi. Čteme tam:

„Jde především o představy, spojené s vykoupením světa a o visi a utopii nového, pokojného světa, které dávají františkánství trvalou aktuálnost a to nejen pro křesťany a pro ty lidi, kteří se zajímají o náboženské otázky, ale pro všechny ty, kterým není lhostejný osud světa ani jejich osobní smrt“ (Feld 7)

Poslechněme si nyní ještě dalšího svědka, německého publicistu **Waltera Dirkse**. Po druhé světové válce se rozhlížel po nějaké síle, která by vybudovala nový společenský pořádek. Přitom narazil na Třetí řád sv. Františka:

Třetí řád je už předem založen na příliš úzké základně a je vlastně nakažen spiritualismem (2).

Byl chápán příliš jako uzavřený řád, jako zbožné bratrstvo; František však za to asi nemohl. Ve skutečnosti to asi mělo být hnutí, dokonce dějinná síla. Nedá se říci, že oba dva ostatní řády existovaly kvůli třetímu: bratrstvo má svůj smysl samo v sobě a tři sliby mnišského způsobu života (3) jsou samostatnou životní formou, když ne kvůli Bohu a kvůli sobě samým, tak kvůli dějinám. Zvláštní františkánská forma mnišského života je zaměřena na nové bohatce, tak jako Benediktovo bratrské pracovní společenství mířilo na tehdejší mocné. Do určité míry však můžeme říci, že světcova zvláštní historická úloha přešla na Třetí řád: smyslem tohoto řádu nebylo činit chudé zbožnými, dělat z nich milovníky chudoby; jeho smyslem nebylo ani činit bohaté „zbožnými“, chytit bohaté do systému modliteb a vykupování. Smyslem Třetího řádu bylo, aby bohatí zůstali bohatými křesťanským způsobem. Odpovídal na otázku: Jak může ten nový bohatý projít uchem jehly? Jak se může měšťan stát svatým? Měšťan je člověk, který je už jen kvůli svým dětem, ale také kvůli svým pomocníkům a tovaryšům, oprávněn – a vlastně i povinen – dbát pořádně na finance, zaměřovat svou fantazii na koupi a prodej a na ten rozdíl hodnot, z něhož žije. Bohatý člověk bude poután k penězům i srdcem - jak jinak by z nich mohlo něco být? – a to pomocí řemesla a obchodu, rozvíjením produktivity, techniky a mezilidského spojení; jestliže by u toho nebylo jeho srdce, jestliže by nestál u této kapitoly světových dějin svým srdcem, potom pro co může více platit motto: „Podmaňte si zemi!“? Jak tedy může být bohatý člověk srdcem u tohoto úkolu a přitom zůstat křesťanem? Nebo ještě lépe: jak se může stát světcem? To je otázka pro Třetí řád. Je to otázka staletí, doby inkubace kapitalismu. Na tuto otázku se nedalo odpovědět jako na podobnou, před kterou stál Benedikt, nějakým organizačním zárodkem nebo jádrem

nějakého budoucího uspořádání. Bylo by tehdy možné zakládat křesťanské statky nebo zemědělská družstva, jako se dala zakládat benediktinská opatství. Ale v pojmu ‚měšťan‘ je obsažena volnost jeho pohybu. Zde záleželo všechno na jednotlivci a na jeho vztahu k Duchu svatému. Proto je také možné z Františkovy historické úlohy pochopit zábrany, které pociťoval vůči pevným řádovým domům. Třetí řád v jeho dokonalé a čisté podobě, kterou bylo možné odvodit z jeho úlohy v dějinách obecně i v dějinách spásy, si vlastně bylo možné představit jenom jako křesťanské bratrstvo, které udržovalo pohromadě pouze minimum pevných pravidel, bratrstvo, které vidělo své vlastní ‚řádové působení‘ ve světě: v obchodech bratří, v jejich manželstvích, v jejich cechách, na jejich radnicích.

Jejich úkolem tedy bylo vybudovat uvnitř církve měšťanský svět. Šlo o to znemožnit takovou formu sekularizace (4), která v sobě obsahovala zárodek ztráty víry, ale ne pomocí nějaké ‚kulturní politiky‘ nýbrž vlastním praktickým životem. Dokonce se jednalo o to sekularizaci, již započatou mečem, vytlačit v té době z řemesla a obchodu, později pak z průmyslu (jak se to v měšťanských domech opravdu stávalo) a přitom zároveň podporovat spojení mezi národy (trhy), objevovat vzdálené oblasti surovinových zdrojů a rozvíjet je, později vymýšlet stroje, rozvíjet produktivní síly, umožňovat růst počtu obyvatelstva – objevovat One World a organizovat jej mírovým způsobem. Úlohou měšťanů bylo vytvořit z ‚novověku‘ křesťanské období, z profánních a duchovních dějin tohoto období učinit jedinou kapitolu dějin spásy lidstva. Tento imaginární (5) ‚Třetí řád‘ byl smyslem Prvního i Druhého řádu. Tento všeobecný Třetí řád mohl ‚učinit epochu‘, měl tvořit dějiny – tak si asi Bůh představoval novověk.

František to pochopil: zašlapal peníze do prachu, protože jasnovidně tušil, že peníze jako mamon (6), jako fetiš (7) měšťanských století zatlačí ukřižovaného a vzkříšeného Boha. Přiskočil na pomoc proti nebezpečnému nepříteli: jeho Třetí řád, posilovaný modlitbou, bratrstvo a trojitá oběť mnichů a jeptišek Prvního a Druhého řádu, měly za úkol vypořádat se křesťanským způsobem s penězi a s věkem peněz. To se nepodařilo. A František v dějinách neuspěl tak, jako neuspěl Benedikt. Novověk se stal křesťanským tak problematicky, jako středověk, jenže při rozpadu středověku se stal protikřesťanský ráz novověku viditelnějším, než bylo skryté nekřesťanství svaté říše římské. Pohanský ráz meče bylo možné poznat v nezávislých (8) národních státech již v době, kdy měšťanské domy ještě vypadaly jako hrady a místa pramenů křesťanské víry. Tento vývojový stupeň se dokonale dochoval právě v reformaci. Na jedné straně máme hluboké niterné křesťanství, subjektivně vysoce vyvinutou měšťanskou elitu (9), křesťanské obce a měšťanské městské obce křesťanských domů; a toto niterné křesťanství vstupuje do spolku s dosud křesťanskými věřícími a pokřtěnými, ale pohanskými jednajícími knížaty, a o něco později s absolutními a samostatnými národními státy. K tomu dokonce přispíval proti svému vlastnímu smyslu Třetí řád. Vyvinul se do určité podoby jakéhosi vykupování se: zesvětštění měšťanské praxe odpovídá spiritualizace náboženského života.

Rozpor probíhá uprostřed ‚devotio moderna‘, ‚nové zbožnosti‘. Pod tímto jménem se skrývá jak nová subjektivita (10) existence vůbec, tak i počátek její spiritualistické degenerace. Kde tato degenerace nastoupila a tak vznikla u světských lidí propast mezi sekularizovanou praxí a zduchovněným vědomím (mezi bezbožným jednáním a zbožnou modlitbou), tam dostávají mosty a prostředkování ohromný význam: almužny a zbožné nadace; ty se v těchto případech neposkytovaly kvůli milovaným potřebným bližním, ani jako pravé odříkání a ukřižování dárce, nýbrž jako výkupné, jako most od Ano k Ne, od určité sebevědomé a úspěšné světskosti k jakési nesvětské a izolované zbožnosti. Toto se připravovalo již ve středověku, kdy byli velmoži zvyklí se právě takto vykupovat od záliby v meči tak jako měšťané od záliby v bohatství. (Jak je ve světě knížecích zakladatelů klášterů nápadná svatá Alžběta, která se nevykupuje, ale pomáhá, nevykupuje se, ale dělá pokání).

Třetí řád byl někdy sám metodou, jak se vykoupit. Když mocní a bohatí však již necítili potřebu se vykupovat, když se jejich emancipace (11) stala sebevědomá a odhodila skořápku církevně-křesťanské minulosti, když již bohatí a mocní neplatili vůbec nebo platili humanitou (12), scvrkl se Třetí řád na zbožné bratrstvo malých lidí. Měl určovat dějiny mnoha staletí a stal se zbožným spolkem. V jeho selhání se ukazuje, že v novověku selhalo i křesťanství (Dirks 177-181).

Tento text je v mnoha ohledech výzvou těm, kdo pokládají dědictví Františka a Kláry za své:

- - Podle něj je „Třetí řád“ vlastním důvodem, proč František žil. Jeho vlastní úkol záleží v posvěcování světa, v realizaci pronikání Ducha svatého do světských oblastí. Podle Dirkse tu je První a Druhý řád jenom k tomu, aby se mohl Třetí řád plně rozvinout. Není vyžadováno zřeknutí se sexuality, peněz a moci, jako v řeholním řádu, ale právě naopak: plně – avšak smysluplně – využívat peníze, vykročit do širého světa, vtiskovat určitý ráz obchodu, politice, manželství, utváření pozemského města ...
- Podle Dirkse se z Třetího řádu stal místo toho „zbožný spolek“. Není tím, čím měl být. Proto také nese určitou část viny na tom, že se stal svět tak bezbožným.
- Proto podle Dirkse zklamal ve svém poslání i První a Druhý řád. Františkánské hnutí, podobně jako i křesťanství, vcelku selhalo.

Neměli bychom nyní reagovat uraženě a na takto rozhodně pronesenou výzvu hned zase zapomenout. Měli bychom znovu číst příběh Františka a Kláry a to s těmito brýlemi na očích. Tak bychom mohli opět získat své původní poslání.

Poznámky:

1. *Serafín (Seraf)*: andělská bytost, která je nejbliže Bohu a proto hoří láskou k němu. Kristus se zjevil Františkovi na hoře La Verna v podobě Serafína a vtiskl mu rány lásky Ukřižovaného do duše i do těla. Od té doby se František nazývá „serafínský světec“.
2. *Spiritualismus*: Představa, která připisuje význam pouze duchovnímu, a nevěnuje žádnou pozornost hmotnému, tělesnému, smyslovému.
3. *Mnišský způsob života*: Klášterní život benediktinů, cisterciáků a jiných řádů, které se vyznačují setrváním na jednom místě a pevným pořádkem v klausuře. Zde se přenáší také na První a Druhý řád.
4. *Sekularizace*: Odpoutání jednotlivce, státu a společenských skupin od vázanosti na církvi.
5. *Imaginární*: Existující jen v představách; neskutečný, nereálný.
6. *Mamon*: (v negativním smyslu) – Peníze jako to, po čem lidé touží a o co usilují (žádostivost peněz).
7. *Fetiš*: Předmět, kterému je připisována pomáhající nebo čarovná síla.
8. *Nezávislý*: Žijící podle vlastních zákonů; samostatný, nezávislý.
9. *Elita*: Určitá společenská skupina („výběr“), která vyniká buď zvláštním výkonem a (nebo) postavením.
10. *Subjektivita*: Sebevědomí.
11. *Emancipace*: Osvobození od závislosti.
12. *Humanita*: Lidskost.

Podíváme-li se na věc zblízka, ukáže se, že františkánské povolání je opravdu skrz naskrz „světstské“. Nejenom „Sekulární františkánský řád“ (OFS – „Ordo franciscanus saecularis“), nýbrž i První a Druhý řád, chápeme-li je v jejich původním smyslu.

Co znamená „světstský“ (sekulární)?

2.1.

Než se pustíme po této stopě, musíme pojem „světstský“ blíže popsat. „Světstský“ je v tomto případě něco úplně jiného, než „bezbožný“ nebo „zesvětstštlý“ (srov. UL 14). Máme na mysli pravý opak: Boha můžeme najít jen ve světstské podobě: ve všech věcech tohoto světa, jak říká Ignác z Loyoly; v lidech s jejich bídou a starostmi, s jejich radostmi a nadějemi; ve zvířatech, v rostlinách, v kamení; v konkrétních situacích a společenských okolnostech, v událostech a zkušenostech dějin. Náboženský člověk proto nemusí odcházet na poušť nebo na vysokou horu, případně do vnitřních světů duše (i když to přirozeně může udělat!), aby tam hledal a nacházel Boha. Nemusí se rozloučit se světem, aby se setkal s Bohem. Tomu nás učí bible, která je pro nás závazná.

V dějinách křesťanských církví však zjišťujeme také jiný vliv. Skutečnost vidíme dvojdílnou: jako svět, který považujeme za méněcenný, dokonce i zlý, a jako ducha, který je lepší nebo jedinečný a jediný dobrý. Proto musíme pohrdat tělem a obrátit se k duchu, umrtvovat smysly a probouzet síly duše, utíkat před světem a odevzdávat se Bohu. Existuje nesmiřitelný protiklad (= Dualismus). Asketi (13) prvotní církve proto opouštěli města a shromažďovali se na poušti. Jejich následovníci usilovali o život v odřeknutí se majetku (= chudoba), vlastní vůle (= poslušnost) a pohlavního života (= čistota, zdrženlivost). Tyto krystalizační body křesťanského života samozřejmě mají dostatečný pozitivní obsah. Proto znamenají až do dnešních dnů pro mnohé křesťany zásadní pohnutky i perspektivy. Původně však byly proniknuty dualistickým duchem, který pohrdal světem.

Dualismus má jiné, nekřesťanské kořeny. Proto nemůže být řídicí pohnutkou františkánského života. Svět je Boží stvoření, místo, kde chce zářit Boží sláva. I když je Boží místo mohutně také v lidské duši, přece jedná Bůh především v lidských dějinách. Ukazuje se Mojžíšovi v keři, aby si ho vybral pro jeden dějinný úkol: má vyvést lid z nesvobody a útlatku na svobodu.

Bůh je přítomen v osvobozovacích procesech národů a v zasazování se za větší spravedlnost a více míru. Stal se tělem (Jan 1) a chce zůstat přítomen ve světě až do konce věků (Mt 28,20). Kdo chce jít za ním, musí za ním jít do světa.

Poznámky:

13 – Asketi: Lidé, kteří hledají Boha v co nejdokonalejším zřeknutí se světa.

Svět jako klášter

2.2

František i Klára jsou při prvním pohledu také poznačeni duchem dualismu. Postí se a umrtvují, jsou přísní na svého „bratra osla“, na své tělo, a to způsobem, který dnes sotva pochopíme. Oba „opustili“ svět. František užívá tato slova, když chce říci, že po políbení malomocného provádí ve svém životě radikální obrat. Tím se však nedostává na nějaké místo mimo svět, právě naopak.

Bude snad dobré připomenout si celý úryvek, kde František líčí své obrácení:

Pán dal mně, bratru Františkovi, abych takto začal dělat pokání: Když jsem ještě vězel ve hříších, zdálo se mi nesnesitelně hrozné, měl-li jsem se setkat s malomocnými. Proto sám Pán mě dovedl mezi ně a prokazoval jsem jim skutky milosrdenství. A když jsem od nich odcházel, pak to, co se mi zdálo hrozné, proměnilo se mi v radost pro duši i tělo. Potom jsem už dlouho neváhal a opustil jsem svět (ZFr 1-3).

Zde si nejprve zapamatujme skutečnost, že František zakouší Boha uprostřed světa: v objetí vyvrženého, pohrdaného chudého člověka, v setkání se společenskou bídou, která mu přichází vstříc v postavě jednoho člověka. František proto opouští zcela určitý svět: svět poznačený nedostatkem citění, který proto neustále produkuje malomocné. Vstupuje do jiného světa: do světa, jehož znakem je milosrdenství, a který proto vrací vyvržené do svého středu. Chce svět, který skončí s vylučováním všeho druhu a který přivádí k zakoušení Boha, jako když se s někým setkáme, obejmeme ho a políbíme.

To že František vlastně svět neopouští, ale vidí ho jako místo svého nově nabytého života, ukazuje např. nový zákon, který dává svému bratrstvu: „Když jdou bratři světem, ať se (chovají podle evangelia)“ (NR 14). František chápe své společenství jako putující bratrstvo: nemá se nikde usazovat, ani nahoře na horách, ani dole v údolích, ale může tam nějakou dobu zůstat a potom vždy musí jít dál. V nádherné hře, kterou složil neznámý františkán v polovině 13. století, v tzv. „Smlouvě sv. Františka s paní Chudobou“, se „paní Chudoba“ ptá Františka a jeho bratří, kde vlastně mají klášter. Odpovídají se široce rozevřenými pažemi a rukama ukazují na celý svět: „Toto, celý svět, je náš klášter.“

„Sluneční píseň“, velká báseň sv. Františka, není konec konců nic jiného, než hymnické, bohoslužebné přetlumočení zcela světské spirituality. Měli bychom se jednou pokusit číst základní texty sv. Františka „světsky“. Porovnejme např. „Nepotvrzenou řeholí“ a „List všem věrným křesťanům“. „Nepotvrzená řehole“ je základem tzv. Prvního řádu, „List všem věrným křesťanům“ je základem Třetího řádu. V řeholi najdeme jen málo míst, která by nemohla být v Listu a naopak. Kromě toho má velmi mnoho vět podobný nebo dokonce stejný smysl. To nutí k úsudku, že První i Třetí řád, a také Druhý, nese stejná dynamika: Boha musíme hledat, nalézat a dosvědčovat ve světě. Jsme Božími svědky a svědkyněmi ve světě.

Odcizení se františkánskému povolání

2.3

Světскost františkánského povolání nemohla vydržet dlouho. Brzy se objevil opačný vývoj, který františkánské vykročení novým směrem vrátil zpět do tradičních kolejí.

* Krok tím směrem znamená zařazení tří evangelních rad do Potvrzené řehole. Krátce před jejím napsáním se v církvi řeholní život redukoval na tzv. „evangelní rady“: chudobu, poslušnost a čistotu. Papežský dvůr tím byl tak fascinován, že je vložil i do františkánské řehole. Asi padesát let po vzniku františkánské Řehole se evangelní rady stanou dokonce ústředním bodem. Budou považovány za společnou podstatu všech řeholních společností. Bonaventura a Tomáš Akvinský, oba velcí teologové františkánů a dominikánů, přispěli svým dílem k této teologii evangelních rad. Nepochybně patří tato teologie k tomu nejlepšímu, co přinesly úvahy církve o křesťanském způsobu života. Přesto však nesmíme přehlédnout, že se tím odsunul do pozadí specifický ráz jedné spirituality. Františkáni, místo aby dosvědčovali světskost františkánské spirituality, začali brzy zdůrazňovat vzdalování se světu, které naznačují tři evangelní rady. Až dnes je zřejmé, že se evangelní rady dají chápat také „světsky“. V uplynulých staletích byly především dělicí zdí mezi oběma Prvními řády a Třetím řádem.

* Klášterní zed' patří brzy k františkánskému řádu stále více. Místo na přechodných „místech“, jak si to svatý František přál, bydlí františkánská společenství v „kláštorech“, pevných, ohrazených, hradům podobných budovách. Oddělení od světa, čili od „světských lidí“, je téměř absolutní. Klauzura je nepřekonatelná, především u klarisek. Máme dost důkazů o tom, že tento vývoj církve dodatečně vyžadovala. Především Druhý řád dostává prostřednictvím kardinála Hugolína, pozdějšího papeže Řehoře IX., řeholi, jejíž větší část tvoří klauzurní předpisy. Jak První, tak i Druhý řád jsou připojeny k dosud známému mnišskému životu. Toto zcela jistě nebylo úmyslem svatého Františka a svaté Kláry.

* U prvního řádu se brzy dostaví ještě „klerikalizace“. František je svou spiritualitou laik, i když je v církvi jáhnem, a tedy příslušníkem kléru. Přál si, aby bratři patřili v církvi k „nižšímu stavu“ (srov. 2. Cel 148), jako obyčejní laici, i když se zvláštní úlohou. Měli žít radikálnost evangelia uprostřed lidu: být chudí s chudými, žít jako sourozenci v jednom společenství, ohlašovat Boží přítomnost ve všech každodenních situacích a v celém světě, ve spojení se všemi, kdo věří a chtějí být Kristovou církví.

* S příchodem prvního kněze, bratra Petra Cataniho, byl tento duchovní záměr pohřben. Přijímáním kleriků se rozvine zákonitost jim vlastní: Kněží bude stále víc, až konečně proniknou na všechny úrovně františkánského života. Jakmile František zemře, budou proti jeho výslovné vůli bratři svěceni na biskupy a dokonce voleni za papeže. Tím nastalo důkladné odsvětštění, zcela proti původnímu záměru. Tento vývoj František rozhodně nepředvídal. Spíše věřil, že kněží, vstupující do jeho řádu, se budou moci podřídit nově objevenému duchu zvláštního obrácení ke světu. Novodobý vývoj k tomu opět nabízí mimořádné reálné možnosti.

* Rovněž Třetí řád se stále více vzdaloval světu. Tam, kde se stal společenstvím, byl ihned obklopen zdmi a dokonalou klauzurou. Kde naopak zůstali terciáři ve světě, vytvářeli si postupně klauzuru srdce. Stávali se zbožným spolkem, který neměl velký společenský vliv. Jak těžce na to Třetí řád dne doplácí ukazuje jeho stav v mnoha částech světa. Naproti tomu ve středověku zaznamenával Třetí řád, přes svou kající myšlenku nebo právě kvůli ní, také společenské působení. Členové Třetího řádu např. odmítali např. službu ve válce,

protože v Řeholi byl zákaz nosit zbraně. Vedlo to k určitému podryvání tehdejšího politického systému.

Tyto krátké příklady stačí, abychom vyslovili požadavek: Zpět k počátkům! Jako františkánská rodina objevujeme opět původní „světstost“, spiritualitu, která je nám společně dána přes všechny trvajících rozdíly.

Františkánská vánoční zbožnost

2.4

Chceme-li tuto „světstost“ znovu objevit, musíme si položit otázku, proč označoval František Vánoce za „svátek svátků“ (2. Cel 199).

Mnohým teologům takový výrok připadá jako poblouzení v lidové zbožnosti. Pro ně mají být „svátkem svátků“ velikonoce (od Velkého pátku do Letnic). Vánoční svátky jsou bohužel na mnoha místech pouze dojemnou a vcelku nezávaznou záležitostí, jakýmsi útekem z pozemských skutečností do krásného zdravého světa, který nemá se skutečností nic společného.

Vánoce je však možné vidět teologicky také jinak. Františkánský teolog Duns Scotus vychází z Boží lásky: Bůh je láska v takové míře, že nesmí být chápán jako osamělost a jedinnost. Není „bytostí, existující jen pro sebe a sobě postačující“, jak ho vidí někteří filozofové. Bůh je spíše samé vytékání, celé a úplné odevzdávání. Proto chce mít svět s tvory, kteří mají rádi sebe i ostatní, stvoření vzájemně spojené, jakousi síť tvorů, jako realitu, definovanou vztahy a spojením, ne vzájemně ohraničenou a izolovanou. Proto se Bůh sám stává nepřekonatelným způsobem přítomným v jednom tvoru, v Ježíši z Nazareta. V něm chce milovat celý svět a být od celého světa milován. Všichni mají poznat, kde mají střed a jak mohou dorůst k jednotě.

Proto František slaví Boží přítomnost ve světě. Bůh je pro něj ten pokorný, s nímž se setkává v těch nejmenších věcech: v dítěti, které přichází na svět ve stáji, uprostřed lidí bez domova a přístřeší, v jejich chudobě a bídě, v nouzových situacích, které vycházejí z ekonomie a politiky, beroucí uprchlíky a asylanty, chudé a malomocné, jako vedlejší produkty. Bůh nás vybízí, abychom jej hledali mezi chudými stejně jako mezi trpícími a hladovějícími tvory, mezi zvířaty a lidmi. Proto chce František od císaře a ode všech odpovědných politiků, aby vydali patřičné zákony. Vánoce jsou pro něj podnět k překonání chudoby, hladu, základnou pro zlidštění lidí.

Vánoce mají pokračování v Eucharistii: Bůh je denní událostí pokory; každý den se vkládá do nepatrného kousku chleba, který spolu lidé sdílejí (Nap 1); přeje si, aby se lidé denně shromažďovali kolem jeho přítomnosti: nikdo nesmí lpět na svých sobeckých plánech, nikdo se nesmí usadit ve svém hnízdě, všichni se musí ze všech stran dát na cestu a navázat nové vztahy, a sice celý svět: moře, pole, země i nebe mají ožít (GK), má být možné zakoušet „oblažující společnost“ nebeskou již zde na zemi (ON).

Vánoce znamenají každodenní převrácení hodnot a radikální obrat v chování lidí: co se jim zdá malé a nepatrné se má považovat za velké; co se jim zdá velké a cenné má nabýt malé a nepatrné hodnoty. Bůh smýšlí jinak než lidé. Malomocní jsou ve středu, mocní odtud musí zmizet. Františkánská rodina má do světa vnášet božsko-revoluční obrat, který Maria opěvuje ve svém Magnificat.

Takto se Bůh spojuje neodvolatelně se světem. Na Boží straně stojí pouze ti, kteří si začnou se světem tak, jako Bůh, a začnou osud světa obracet k dobrému. Za tohoto předpokladu jsou kříž a vzkříšení rozvíjením této základní myšlenky, jejím zhušťováním, vrcholením,

důsledky. Pro každého, kdo věří v toto náboženství vtělení a dosvědčují je, stává se Bůh mocnou silou v dějinách a působí tam obraty.

Klára z Assisi svědčí svým způsobem o stejném tajemství Božího vtělení. Převzme mystickou myšlenku svého přítele sv. Františka a prohlubuje ji. V jednom listu označuje František věřící lidi za „Boží matky“: jako Maria můžeme Boha počít, nosit v sobě a dobrými skutky jej rodit. I my můžeme přispět k tomu, že Bůh bude ve světě skutečně přítomen, všem viditelný a všichni budou schopni ho zakoušet (srov. 2. Lvvk). Této myšlenky se chápe s Klárou a v ní dosahuje vrcholu její vnitřní zkušenost. Své přítelkyni, Anežce České, píše:

„ Z celého srdce miluj toho ... jehož kráse se podivují slunce i měsíc, a velikost i úžasnost jeho odplaty je bez konce. Mám na mysli Syna Nejvyššího, jehož Panna porodila a po porodu zůstala pannou. Přilni k nejsladší Matce, která porodila takového Syna, že ho nemohla pojmut nebesa, a přece ho ona nosila ve svém útlém životě (14) a ukryla do svého panenského klína“ (3. An).

Nekonečně veliký se uzavírá do hranic, nepochopitelný se dává uchopit. Klára zde navazuje na motiv jednoho starého mariánského hymnu:

*Quem terra, pontus, aethera
Colunt, adorant, praedicant,
Trinam regentem machinam
Clastrum Mariae bajulat*

*Toho, kterého hlásají, ctí ho a klaní se mu
země, moře i ovzduší,
toho, Pána trojího světa
nosí lůno Mariino.*

Měli bychom chvíli zůstat u této myšlenky Božího ohraničování, svobodného vlastního Božího omezování. Musí se to stát ústředí myšlenkou křesťanské víry. Už stvoření je úkonem takového ohraničení: Bůh odchází, ohraničuje se, aby mohlo vzniknout stvoření, aby mohly být samostatné dějiny, lidská svoboda. Když pak se zjevuje, podřizuje se svému vlastnímu stvoření, odevzdává se do rukou lidem, dá se uchopit, stává se přítomným v tom, co vůbec není Bůh.

Klára tuto myšlenku ještě vyostřuje: *„Je s jistotou známo, že z milosti Boží duše věřícího člověka, nejdůstojnější z tvorů, je větší než nebe. Neboť nebe s ostatními tvory nemohlo pojmut Stvořitele, zatímco jedině věřící duše je jeho příbytkem a sídlem, a to jen láskou, kterou nemají bezbožní, jak svědčí Pravda: ‚Miluje-li kdo mne, bude ho milovat můj Otec, i já v něm budu mít zalíbení, přijdeme k němu a učiníme si u něho příbytek‘ (Jan 14,23)“ (3. An).*

Co se v Marii stalo „biologicko-historicky“, stává se na „mysticko-duchovní“ úrovni skutečnou možností pro každého věřícího křesťana: zviditelnění Boha, vtělení Boha, přebývání Boha v člověku.

Tak píše Klára Anežce: *„Jako totiž slavná Panna panen ho nosila tělesně, tak i ty, když kráčíš v pokoře a chudobě v jeho šlépějích, vždy můžeš čistým a panenským tělem duchovně nosit téhož Pána a chovat v sobě toho, který objímá tebe i všechny věci, a budeš mít to, co v porovnání s jinými pomíjejícími statky budeš mít jistěji“ (3. An).*

Cílem, k němuž směřuje Boží vtělení, je tedy i podle Kláry svět. vesmír.

Perspektivy Třetího řádu

2.5

Tento mystický výhled klade František na počátek Listu sestrám a bratřím Třetího řádu, jako by chtěl říci: Toto máte vy, bratři a sestry, zanést všude do světa: Bůh se zcela zásadně spojil

„se skutečným tělem naší lidskosti a křehkosti“. Už zde není žádná bída, žádná slabost, žádná nouze, do níž by Bohu nic nebylo. Chudí jsou adresáty Boží lásky. Tato láska nemá hranice ani podmínky; o tom svědčí každé slavení Eucharistie, na to poukazuje každý kříž; je to základní idea, která má být výrazným znakem Třetího řádu, ale též řádu Prvního i Druhého. Ať už se navenek projevují jakkoli, Boží vtělení má být pro všechny zcela závazným motivem, fascinující perspektivou. Aby si to mohli všichni ověřit, uvádíme doslovně celý text:

„O tomto slově Otce, tak vznešeném, tak svatém a slavném, zvěstoval nejvyšší Otec svým svatým andělem Gabrielem, že sestoupí z nebe ke svaté a slavné Panně Marii, a z jejího života přijalo opravdové tělo našeho lidství a naší křehkosti. On byl ‚bohatý nade vše‘ (2 Kor 8,9) a přece chtěl pro sebe a svou matku, nejsvětější Pannu, vyvolit chudobu.

Před svým umučením slavil se svými učedníky velikonoční večeři, vzal chléb, vzdal díky, požehnal, lámal a řekl: ‚Vezměte a jezte, toto je mé tělo‘. Potom vzal kalich a řekl: ‚Toto je má krev nové smlouvy, která se prolévá za vás a za mnohé na odpuštění hříchů‘ (Mt 22,26 nn.) Pak se modlil k Otci a řekl: ‚Otče, je-li možné, ať mne mine tento kalich.‘ A ‚jeho pot kanul na zem jako krůpěje krve‘ (Lk 22,44). Přesto však svou vůli podřídil vůli Otcově, když řekl: ‚Otče, staň se tvá vůle; ne jak já chci, ale jak ty‘ (Mt 26,42.39).

Toto Otcovou vůlí bylo, aby jeho požehnaný a slavný Syn, kterého nám dal a který se pro nás narodil, přinesl sám sebe svou vlastní krví jako oběť a dar na oltáři kříže, ne za sebe, ‚skrze něhož povstalo všechno‘ (Jan 1,3), ale za naše hříchy a ‚zanechal nám tak příklad, abychom šli v jeho šlépějích‘ (srov. 1 Petr 2,21). A on chce, abychom byli všichni skrze něho spaseni a přijímali ho čistým srdcem a svatým tělem. Avšak jen málo je těch, kteří ho přijímají a chtějí být skrze něho spaseni, přestože jeho ‚jho netlačí a břemeno netíží‘ (Mt 11,30).“ (2. Lvvk 1).

Misijní úloha

2.6

Misijní úloha, kterou František jako první zakotvuje do jedné řádové Řehole, není proto formulována nejprve pro kleriky, ale pro bratry (a smíme připojit: také pro sestry), kteří nejsou kněžími. František staví kázání laiků jako vlastní způsob hlásání „mezi Saracény“. Porovnejme jenom stavbu „kázání“ (NŘ 21), k němuž vybízí laiky, s textem misijního kázání (NŘ 16,6 nn). Kryjí se dokonale. Jinými slovy: „Mezi Saracény“, v cizích kulturách, v misijních územích – jak se dříve říkalo – se staví kázání laiků do jiného společenského kontextu.

Toto kázání laiků se sice zaměřuje na svátosti, které musejí udělovat kněží. Podle Františka však jsou prvotní a základní úlohou menších bratří a tak můžeme dospět k závěru, že je to úloha všech sester a bratří, ať už patří do kteréhokoliv společenství. Je to ještě jasnější, když se podíváme na celé toto místo: „Bratři, kteří půjdou mezi nevěřící, mezi nimi mohou působit dvojím způsobem. Jeden způsob spočívá v tom, že nebudou začínat hádky nebo spory, ale ‚kvůli Pánovi se podřídí každému lidskému zařízení‘ a vyznají, že jsou křesťané.

Druhý způsob je, že – pokud to poznají jako Boží vůli – budou hlásat Boží slovo“ (NŘ 16,5 nn.). Toto chápání misie je zcela revoluční, i když to františkánské společenství dodnes nepochopila a neprováděla. Jde o čisté Bytí – a což v tom není vzdálená ozvěna Božího příslibu: „Jsem, který jsem“ (Ex 3,14)?

Není to v duchu Nového zákona svědectví o Bohu, který se stal dokonale člověkem? Jde o podřízení, zařazení, uznávání člověka a jeho kultury, a obecně o uznávání celého stvoření. Jde o Bytí, existenci, přítomnost, které nejsou příčinou sporů, hádek, nebo i války, nýbrž dynamikou vtěleného Boha, při jehož narození zpívali andělé píseň o míru na zemi. To je

zcela zásadně „světské“, protože to napodobuje vtělení Boha do světa, zmaření lásky, které znamená úplné odmítnutí každé podoby moci. To je základní úloha křesťana, na prvním místě laika a potom i klerika.

3.

Jak to už říkáme nějakou dobu, nesmíme „evangelizaci“ považovat za něco jiného, než za toto dosvědčování Boha, vtěleného do všech oblastí světa.

Františkánské hnutí jako předvoj

V oficiálním oznámení koncilu („Humanae salutis“ z 25. prosince 1961) říká Jan XXIII.: „Pokud se dnes od církve něco požaduje, pak to, aby přinesla současnému lidstvu spojení s nepomíjející, oživující a božskou silou evangelia.“

Řádová rada františkánů v Bahii popsala místo františkánského hnutí v rámci této církevní snahy mimořádně odvážnými slovy: „Jako menší bratři jsme povoláni být ‚předvojem evangelizace‘ v církvi, která se musí vždy znovu stávat tělem a obnovovat se. Tomu musí odpovídat naše otevřenost a citlivost vůči působení Ducha svatého, a to jak uvnitř církve, tak i mimo ni. Vedle pastorace věřících vidíme velkou povinnost ujímat se v naší společnosti těch, které evangelium ještě nezasáhlo, a také těch, kteří se již necítí být oslovováni tradičním hlásáním evangelia“ (Bahia 1983,17). Toto určení místa samozřejmě neplatí jenom pro menší bratry v užším smyslu slova, ale pro všechny laiky a řeholní osoby, které se chtějí odvolávat na Františka a Kláru z Assisi. Čtěme ten text opravdu pozorně:

Františkánské hnutí stojí v církvi, ne však na straně těch, kdo chodí jenom vyšlapanou stezkou, nebo chtějí uplatňovat jenom to, co je osvědčené.

Církev je světem vyzývána. Od koncilu se chce vydat na novou zemi. Má-li to dělat, potřebuje průzkumníky, lidi, kteří mají rádi dobrodružství, riziko a pokusné kroky, předvoj, k němuž se s důvěrou může připojit a za kterým může jít. Tuto úlohu musí převzít ze svého sebeuvědomění františkánský řád, a spolu s ním celé františkánské hnutí z důvodu vlastních dějin. Tato očekávání jsou na františkánské hnutí kladena také zvnějšku. Jezuita Petr Lippert řekl již v roce 1927, tedy dávno před 2. vatikánským koncilem, něco, co by dříve více než tehdy mohlo jako v zrcadle odrážet očekávání naší doby:

„Zdá se, že organizační princip, který vede od Benedikta přes Dominika a k Ignáce až k novějším společenstvím, se ve svých vnitřních možnostech blíží k vyčerpání. Neznamena to ovšem, že je zbytečný, nebo že se stal nahraditelný. To zásadně nové, co právě dnes hledají

tak mnohé duše a co sleduje tak mnoho pokusů v nových institutech, se zřejmě nachází ve zcela jiném směru, v původním Františkově ideálu: ve směru svobodné živosti a svobodného společenství lásky, ve směru toho, co je bezprostředně samo sebou a ne teprve konstruktivním chtěním tvořícího Bytí, ve směru přirozeně živé a původní, a přitom vlastním vnitřním zákonem a mírou utvářené osobnosti. Daruje-li někdy Bůh církvi Řád budoucnosti, po kterém dnes již tolik našich nejlepších lidí touží a který vyhlížejí, pak jistě ponese znaky Františkovy duše“ (Lippert 11).

Těchto slov se chytil jiný jezuita a dal je do souvislosti s děním a poznatky na 2. vatikánském koncilu: Mario Galli, který ve své knize *Žitá budoucnost*“ tvrdí, že František z Assisi byl tajným tématem koncilu a že církve se pustila po cestě sv. Františka. V těchto svědectvích cítíme obecné očekávání, které se týká františkánského hnutí. Mohli bychom však vybrat jednotlivé problémy naší doby:

* **Mírové hnutí:** mnozí z těch, kdo v něm pracují, se výslovně odvolávají na Františka a očekávají, že františkánské hnutí bude s důrazem zastupovat tento františkánský záměr.

* **Církev chudých:** mnozí, kteří se po celém světě zasazují o „církve chudých“, připomínají rádi Františka z Assisi a řídí se jím. Očekávají, že lidé, kteří svým způsobem života jsou svázáni s Františkem, budou patřit k jejím předním aktivistům.

* **Ekologické hnutí:** směrodatné kruhy, které se zasazují za uchování přírody a za životní prostředí, hodné člověka prohlašují, že si musíme důrazněji připomínat náboženské základy sv. Františka, aby mohl svět přežít. Očekávají od františkánského hnutí jeho stoprocentní angažovanost.

Mohli bychom pokračovat: dialog, misie, sourozenecká setkávání s cizími kulturami, působení na společnost, kontemplace ... Mohli bychom pokračovat ještě dále: František z Assisi může i dnes všude něco říci, františkánské hnutí může všude znamenat přínos. Proto se musí františkánské hnutí vrátit duchem ke svému počátku. Musí pít z pramenů, ze kterých vyprýstilo. Tento kurs nabízíme proto, že chceme být tím, čím být musíme: svědky a svědkyněmi Boha, vtěleného ve světě, předvojem evangelizace.

Církevní a františkánské prameny

Bible	Jan 1,1-16; Fil 2,1-11; Tit 3,4-7
Církevní dokumenty	EP, EN, HS, RH, RM
Františkánské prameny	2. Lvvk 1,6; Lvl; Off I.; NŘ 14,16 nn.; ZFr 1-3; 1 Cel 84; 2 Cel 199 nn
Interfrantiškánské dokumenty	
OFM – OFMCap - OFMConv	Bahia 1983
OSC (Klarisky)	
OSF (TOR)	
OFS (SFŘ, Třetí řád)	
Doplňky	

Pozn.: Účastníci kursu mohou pramenné údaje doplňovat

1. cvičení:

Životopisci jednoho z největších vědců našich dnů, Stephena Hawkinga, kladou následující otázky:

„Náboženství, ať už je chápeme jakkoli, je vždy osobní záležitost. Mají vysoce postavení církevní hodnostáři lepší informace o původu a významu života než vědci? Proč by měl být Stephen Hawking méně oprávněn vyjadřovat se o Bohu, než kdokoli jiný, třeba i biskup nebo kardinál? Měl klérus právo odsoudit Galilea k samotě a odloučenosti až do konce života? Měl právo upálit Giordana Bruna na hranici, protože se odvážil vyslovit vlastní názor na vesmír? Je možné ospravedlnit množství náboženských válek v dějinách lidstva s jejich krutostí a strádáním, které lidstvu přinesly? Dokázaly oficiální církve v těchto případech svou kompetentnost?“

Otázky

1. Kdo je kompetentní mluvit o Bohu?
2. Co říkáte na dosah uvedených textů?
3. Do jaké míry jste vy sami kompetentní mluvit o Bohu?
4. Co by podle vašeho názoru řekli k uvedeným textům František a Klára?
5. Jak by mělo náboženství podle vás vypadat, kde ho nacházíte?

2. cvičení:**Srovnejte dvojí text písně:**

Roku 1876 složil Josef Mohr tento text:

A. Dům plný slávy shlíží

1. Dům plný slávy shlíží do dále na všechny země
z věčného kamene mistrovskou Boží rukou vybudován
Bože, chválíme tě, Bože, velebíme tě,
ach, dej nám bezpečně dlít ve svém domě.
2. Nádherný věnec pevných věží ho chrání
a ve výši slavný kříž znak plá.
Bože chválíme tě, ...
3. S divokou zlobou kolem zdí zuří bouře,
dům však to vydrží, spočívá na pevném základě.
Bože, chválíme tě, ...

Roku 1972 změnil Hans W. Marx text písně takto:

1. B. Dům plný slávy shlíží

1. Dům plný slávy shlíží do dále na všechny země
z věčného kamene mistrovskou Boží rukou vybudován
Bože, chválíme tě, Bože, velebíme tě,

- ach, dej nám bezpečně dlít ve svém domě.
2. Vysoko na Sionu založeno stojí svaté Boží město,
aby zvěstovalo světu, co pravil Bůh.
Pane, chválíme tě, vyznáváme tě;
vždyť jsi nás povolal být svědky ve světě.
  3. Církev je vystavěna jenom na Kristu Ježíši.
Jen když na něho hledí, bude žít v pokoji.
Pane, velebíme tě, na tobě stavíme,
dej ať na tomto základu vždy pevně stojíme.
  4. Na zemi stojí Boží stan a je zde skryt;
a ve všem lidském snažení je lidem blízko.
Pane děkujeme ti, důvěřujeme v tebe;
osvobod' nás z trápení a v boji bud' po našem boku.
  5. Svůj putující lid povede Pán v tomto čase,
u cíle časů, tam má svůj dům proň připraven.
Bože, chválíme tě, Bože, velebíme tě.
Dej, ať ve tvém domě jsme všichni v bezpečí.

Otázky a úkoly

1. Popište nebo nakreslete obrazy církve, které vidíte za každým z obou textů a ukažte jasně rozdíly.
2. Jak si vykládáte změnu, která nastala v textu?
3. Jaký obraz Boha se skrývá za oběma texty? Jak byste charakterizovali podobu náboženství podle textu A a textu B?
4. Co na to říkáte?

2. cvičení:

Dialog mezi rozumem a sv. Augustínem:

Rozum: „Co vlastně chceš vědět?“

Augustín: „Všechno, za co se modlím.“

Rozum: „Řekni to co nejmenším počtem slov!“

Augustín: „Mým přáním je poznat Boha a duši.“

Rozum: „Nic víc?“

Augustín: „Ne, jinak vůbec nic.“

Augustin: Soliloquia 1,7 (u P. Sloterdijka, Odcizení světa 93)

Otázky a úlohy

1. Mohl by František mluvit také tak? Nebo snad ne?
2. Jakou úlohu hrají v tomto textu tělo, svět a ostatní lidé?
3. Navrhněte dialog mezi rozumem a Františkem, v němž mají místo stvoření i ostatní lidé!

4. cvičení:

Čtete následující texty:

1. Z „Evangelii Praecones“ (= Hlasatelé evangelia) Pia XII., 1951:

Práce, kterou je třeba ještě vykonat, vyžaduje velké úsilí a nečetné pracovníky. Pomysleme na to, že naši bratři, dosud „sedící v temnotách a stínu“ (Ž 107,10) tvoří nesmírný zástup, asi jednu miliardu lidí! Proto se domníváme, že dosud stále zní nevýslovně bolestné volání Srdce Ježíše Krista: „Mám i jiné ovce, které nejsou z tohoto ovčince. I ty musím přivést. Uslyší můj hlas a bude jedno stádo, jeden pastýř“ (Jan 10,16).

2. Z „Evangelii nuntiandi“, apoštolského listu o evangelizaci současného světa, papež Pavel VI., 1975 (Řím, Křesťanská akademie 1978):

č. 4: Evangelizace nám klade tři palčivé otázky, které měl neustále na mysli synod z roku 1974:

- Jak je to dnes s touto skrytou energií radostné zvěsti, která je schopná proniknout hluboko do svědomí člověka?
- Nakolik a jak je tato síla evangelia schopná opravdu přeměnit člověka našeho století?
- Jaké metody je třeba použít při hlásání evangelia, aby jeho síla opravdu přinesla výsledky?

č. 19: Církvi nejde jen o hlásání evangelia ve stále širších zeměpisných oblastech a mezi stále vyšším počtem obyvatelstva. Jde jí o to, aby silou evangelia přetvářela měřítka, podle kterých lidé soudí, jejich stupnici hodnot, jejich zájmy, způsob myšlení, prameny, z nichž lidé čerpají své podněty a vzory, pokud snad jsou v rozporu s Božím slovem a plánem spásy.

č. 20: Evangelizovat se nemá jen tak, pro nějakou zevní okrasu, jako nějaký povrchový nátěr, ale evangelizace musí proniknout naším životem do hloubky, až na samý kořen. Je třeba evangelizovat samou kulturu a jednotlivé kultury, které lidé vytvořili, a to v tak plném a rozsáhlém smyslu, jakého tyto pojmy nabývají v konstituci „Radost a naděje“ (č. 53). Přitom je třeba stále vycházet od jednotlivce a vždy se vracet k vzájemným vztahům lidí s Bohem a mezi sebou.

č. 21: Radostnou zvěst je nutné hlásat zejména svědectvím vlastního života ... Takovýmto svědectvím beze slov vyvolávají křesťané v srdcích těch, kteří je pozorují, některé neodbytné myšlenky, jako např.: proč jsou takoví, proč žijí právě takto? Co anebo kdo je k tomu podněcuje? Takové svědectví je již samo o sobě tichým, ale přesto velmi působivým hlásáním radostné zvěsti. To už je první evangelizační čin. ... K vydávání takového svědectví jsou povoláni všichni křesťané.

Apoštolský list Pavla VI. „Evangelii nuntiandi“ se považuje za „Magnu chartu“ misionářské činnosti církve. List je ovocem a souhrnem římské biskupské synody 1974, kde tvořili většinu biskupové z Jihu.

3. Z „Redemptor hominis“, encykliky Jana Pavla II., 1979 (Vykupitel světa, Řím, Křesťanská akademie 1979):

č. 14: Cesta, kterou musí církev jít při plnění svého poslání, je člověk v plné pravdě své existence a svého osobního i společenského bytí, člověk v kruhu své rodiny, společnosti i jiných tak mnohostranných spojitostí, člověk v rámci svého národa (a možná dosud ještě jenom kmene nebo klanu), prostě člověk v rámci celého lidstva. Člověk je první a základní cestou církve, cestou, kterou ustanovil sám Kristus a která bez jakékoli jiné možnosti vede skrze tajemství vykoupění a vtělení. ... Tento člověk je cestou, kterou se ubírá církev a která je určitým způsobem základem všech těch cest, jimiž musí církev projít, protože člověk – a

to každý, bez jakékoli výjimky – byl Kristem vykoupen. S každým člověkem bez výjimky je Kristus jistým způsobem spojen, i když si to onen člověk neuvědomuje.

„*Kristus, jenž pro všechny zemřel a vstal z mrtvých, dá vždy člověku*“ – každému člověku a všem lidem – „*svým Duchem světlo a sílu, aby dovedl odpovědět na své nejvyšší povolání*“ (Gaudium et spes 10).

4. Z „Redemptoris missio“, encykliky Jana Pavla II., 1990:

č. 31: Pán Ježíš posílá své apoštoly ke všem lidem, ke všem národům a do všech zemí světa. Církev dostala spolu s apoštoly celosvětové poslání, které nezná hranice a které se týká spásy v celé její plnosti, odpovídající oné plnosti života, kterou přinesl Kristův příchod (srov. Jan 10,10): církev byla „*poslána všem lidem a všem národům země, zjevovat a odevzdávat Boží lásku*“.

Je to jedno a totéž poslání (misie), téhož původu a s tímž cílem; v ní však existují různé úlohy a činnosti. Především to je misijní činnost, kterou s odvoláním na koncilní dekret označujeme jako *Missio ad gentes*. Přitom se jedná o podstatnou a nikdy neukončenou hlavní činnost církve. Církev se totiž „nemůže vyhnout trvalému poslání přinášet evangelium všem, kdo dosud neznají Krista, vykupitele člověka, milionům a milionům žen. To je zcela specifická úloha, kterou Ježíš své církvi svěřil a denně svěříje“.

Na tomto pozadí vyvstávají otázky:

1. Proč používá Pavel VI. výraz „evangelizace“ místo „misie“?
2. V čem je to nové (Magna charta) v „Evangelii nuntiandi“ oproti tradičnímu chápání misie?
3. Dá se v uvedených dokumentech učitelského úřadu vyčíst nějaký vývoj?

Návody k praxi

E

1. návod:

Otázky a úlohy

1. Popište nebo graficky znázorněte:
  - problémy dnešního světa;
  - problémy České republiky;
  - problémy svého kraje a okresu;
  - problémy svého města, obce;
  - jak se můžeme, jako františkánské společenství, postavit k tomuto volání světa? Jak by to mohlo vypadat celosvětově? Napište, namalujte nebo zahrajte nějakou představu, vztahující se k tomu!
2. V čem vidíte známku toho, že františkáni jsou předvojem evangelizace?
3. Co pro vás po prostudování textů v této lekci znamená slovo „evangelizace“?

2. návod:

Konkrétní činnost

1. Co uděláte sami ve svém okolí pro uskutečňování závěrů, k nimž jste došli při studiu této lekce?
2. Domluvte se s přáteli, i když třeba nejsou členy františkánského řádu nebo katolické církve, aby vám pomohli a stanovte si společně způsoby činnosti.
3. Určete si hlavní problémy a lidi, na které se zaměříte.
4. Kdy začnete se svou činností?

3.návod:

- Stanovte si společně při diskusi s dalšími zájemci o tento kurs, třeba s členy rodiny, další témata k prohloubení studia a rozšíření uskutečňování poznanych skutečností a závěrů.
- Prostudujte si doporučenou literaturu. (Pokud je pro vás nedostupná, pokuste se ji získat buď v knihovně na biskupství nebo prostřednictvím některých řeholních domů františkánské rodiny).

Literatura

F

Boff, L.,

Něžnost a síla. František očima chudých. (Zärtlichkeit und Kraft, Düsseldorf 1995)

Bühlmann, W.,

Obrat k podstatnému. Smysl evangelizace. (Wandlung zum Wesentlichen, Münsterschwarzach 1976)

Dirks, W.,

Odpověď mnichů (Die Antwort der Mönche, Olten-Freiburg 1968)

Feld, H.,

František z Assisi a jeho hnutí (Franziskus von Assisi und seine Bewegung, Darmstadt 1994)

Galli, M. von,

Žitá budoucnost: František z Assisi (Gelebte Zukunft, Luzern/Frankfurt a. M. 1970)

Glazik, J.,

Instrukce kongregace pro evangelizaci národů (Trier 1970)

Lippert, P.,

Svatý František z Assisi (Stimmen der Zeit 112, [1927], 1-13)

Manselli, R.,

František, solidární bratr (Franziskus, der solidarische Bruder, Freiburg 1995)

Mislin, H. / Latour, S.,

František – ekumenický a ekologický revolucionář (Franziskus – der ökumenisch-ökologische Revolutionär, Berg-Bodmann 1982)

Rotzetter, A.,

Klára z Assisi (Freiburg 1994)

Rzepakowski, H.,

Svět zavazuje. Text a komentář k apoštolskému listu „Evangelii nuntiandi“ (Der Welt verpflichtet, St. Augustin 1976)

Sabatier, P.,

Nevydané studie o sv. Františkovi z Assisi (Etudes inédites sur S. Francois d'Assise, vyd. A Foffin, Paris 1932), 69 nn.

Schelbert, G.,

Misijní dekret 2. vatikánského koncilu v celkovém díle koncilu (Neue Zeitschrift für Missionswissenschaft 23 [1967] 18-26; 104-114; 194-205

Schütte, J. (vyd.)

Misie po koncilu (Mission nach dem Konzil, Mainz 1967)

Sloterdijk, P.,

Odcizení světa. Augustin, Soliloquia I,7

White, M./Gribbin, J.,

Stephen Hawking, životopis.

K tématu tohoto učebního listu srovnej celý sešit 4.: „Evangelizace v dnešním světě“: Concilium 14 (1978), 209-276.